

vinoreje je splošno in živahno, in občine so, kolikor je nam znano, poskrbele prav zelo uže same, da jih novi zakon za povzdigo govedarstva prav nič ne bode iznenadil.*) Tudi bojazen, da bodo živinorejci nejevoljni zaradi nove postave, je ničeva, ker ogromna večina jih prav željno pričakuje njene zvršitve. Novi zakon, kojega glavni namen je, živinorejce prisiliti, da bodo redili dovolj sposobnih bikov plemenjakov, pa ni nikakeršno čudodelno sredstvo, s katerim se bode naša živinoreja kar mahoma Bog vedi koliko zboljšala. Dober, čvrst in čil plemenjak res veliko naredi, a vsega pa vender ne vzmore. Živinorejec mora znati iz dobljenega teleta vzgojiti s pravim oskrbovanjem in krmljenjem lepo živinče in mora neprestano na to delati, da hlev svoj napolni z lepo in rabno živino. To zadnje je zlasti, o čemer smo se namenili danes pisati in opominjati naše živinorejce.

Kaj pomaga lep bik, če pa imamo v hlevu le slabe krave? Dober bik je le polovica sredstva, da si zboljšamo goveje pleme, druga polovica so dobre krave in pravo oskrbovanje. Vsak napreden živinorejec si mora zatorej prizadevati, da vzredi taka goveda v svojem hlevu, da jih lahko s ponosom vsakemu pokaže. So li naši živinorejci na pravem potu? Nikakor ne! Lepa cena govedi premoti našega gospodarja, da dá vsak rep iz svojega hleva, ako mu ga trgovec dobro plača, in tako se zgodi, da doma ostane najslabša živina, pa še nje ne dovolj. Te mesece ima živina res lepo ceno, in gospodarji si mislijo: sedaj je čas kaj zaslužiti, pozneje morebiti cena odjenja, torej proč z živino, dokler se kaj za njo dobo. Te misli so zelo napačne, in sicer iz mnogih vzrokov. Prvič proda gospodar iz svojega hleva najlepša goveda, ker tuji živinski trgovec le za temi sili, in tako se iznebi tistih krav in junic, od katerih se mu je nadejati najlepših telet za rejo. Drugič pa škoduje zmanjšano število govedi vsej kmetiji, ker se pridela premalo gnoja, in ta je nekaka os, okoli katere se suče vse gospodarstvo. Naj vas ne mamijo, živinorejci, visoke cene. Razmere so take, da bodo te cene ostale, in če bodo tudi enkrat za nekaj mesecev padle, šle bodo zopet na kvišku. Dober gospodar mora v sedanjih časih tako le ravnati: Najprvo naj izračuni, koliko govedi in druge živine more na svojem posestvu s pridom rediti, koliko je lahko vsako leto proda in koliko je mora vsled prodaje vsako leto izpodrediti. Dokler tega števila ne doseže, ne sme mirovati, in za trdno naj sklene, da najlepša teleta in sploh plemeno živino mora imeti za dom. Ako z gnojem ravna pravilno in varčno, zboljša se zemlja, krme mu preostaje, in živino lahko pomnoži. Pri takem gospodarstvu bode imel kmetovalec redno vsako leto prodati nekaj lepe živine, dohodki bodo redni, na nje se sme zanašati, in hasnili mu bodo več, nego sedanji neredni dohodki. Sedaj je marsikateri gospodar dobil nekaj lepih

*) Novi zakon za povzdigo živinarstva bi se moral pričeti uže 15. aprila t. l. zvrševati, ker je uže najviše potrjen in so zvršilne naredbe gotove, a te le leže uže tri mesece pri kmetijskem ministerstvu na Dunaji, ne da bi se kaj ukrenilo.

stotakov, a ker je hlev čez mero izpraznil, čakal bo nekaj časa, da bo imel zopet kaj prodati, in poleg tega mu bode mankalo gnoja, in vsa kmetija bo trpela. Prav resno opominjamo naše gospodarja, naj ne hodijo dalje po tem nevarnem potu, ampak določeno število lepe govedi naj imajo vedno v hlevu, in ako govedo prodado, mora biti mlajše nadomestilo vedno uže pripravljeno. Če bodo tako ravnali, boljšala se bo goved in boljšalo kmetijstvo sploh.

Pridelovanje jagod.

Vrtne jagode so rastline, katere umnemu vrtnarju dajo mnogo dobička, a delajo mu tudi mnogo veselja. Uspešno pa bodo le tedaj rasle, ako bo vedel vrtnar izbrati prave vrste in znal jagode pridelovati.

Najprej treba, da vsadiš jagode na solnčen kraj, v globoko prekopano in zrahljano zemljo. Vrtne jagode z velikim plodom sadi po 40 cm narazen, in sicer spomladi ali jeseni (o pričetku septembra). Kadar jih sadiš, potrebi jim vse suhe listje in poškodovane korenine. Če jih sadiš jeseni, potresi zasajeno gredo s kratkim gnojem, kateri jagode varuje suše in mraza.

Vsako spomlad poreži staro listje in dobro zrahljaj prst okrog jagodnih rastlin. Dobro je tudi prst okoli njih vsako leto ali vsaj vsako drugo leto premenjati. Nitim podobne vzrastke odstranuj pridno in neprenehoma ter jih puščaj le tedaj, ako hočeš imeti novih rastlin. Če pa puščaš vzrastke zato, da dobiš novih mladih rastlinic, tedaj pa rode jagode malo ali pa nič ne. Precej kadar odcveto, gnoji jim s postano in primerno razredčeno gnojnico. Sploh pa naredi jagode le tedaj lep in debel plod, ako imajo vedno dosti vlage, zato jim prilivaj, zlasti kadar cveto in kadar delajo plod. Zoreče jagode so težke, leže na tleh in se zato umažejo. To zabraniš, ako vsakem plodu podložiš kos strešne opeke. Jagode moremo pomnoževati z uže gori omenjenimi vzrastki, katere je pa jemati le od najlepših rastlin. V malo letih se pa jagode tako izpremene in poslabšajo, da niti ni spoznati več prvotnih lastnosti. Najboljše vrste so: Grof Moltke, kralj Albert, la constante, Marguérite, doktor Hogg, itd.

Klenert & Geiger v Gradcu prodajata 100 rastlin od imenovanih vrst po 3 gld. 50 kr.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

222.

Poraba opija v Evropi; kako strašni so mu nasledki.

Drugi Anglež, De Quincey, popisal je svojo nesrečo v posebnej knjižici, kjer je z groznimi bojami narisal

svoje muke od 17 let. Grozne so in strašne bile borbe, dokler mu naposled ni se posrečilo, da raztrga lance, v katere je bil vkovan. „Bilo je 24. junija 1822. l.“ pripoveda nam, „ko sem poskušal, da se otresem svoje grozne navade. Zbral sem vse, kar mi je še ostalo od moje moževske moči, da izvedem s kakoršno koli ceno ono, kar sem bil sklenil. Več mescev sem jemal na dan po 160 do 180 kapljic, in naposled sem prišel do 300 kapljic, enkrat celo do 700. S silo sem prišel do tega, da sem začel jemati samo po 100 kapljic, ali to je trajalo samo tri dni. Četrtega dne nisem mogel več se premagati, in sem naslednje tri dni jemal po 130 kapljic. Četrtega dne sem vzel samo 80 kapljic, ali muke, ki sem jih sedaj pretrpel, ne dado se popisati. Cel mesec sem se držal te množine, tako da sem enega dne vzel malo več, drugega toliko manje. Potem sem prišel do 60 kapljic, in naslednjega dne nisem čisto nič pokusil opija. V desetih letih je bil to prvi dan, ki sem ga brez opija prebil, in tako sem se premagal celih 90 ur, potem pa sem zopet vzel opija, ali ne vprašujte, koliko sem ga vzel. Nisem se mogel premagati, in tudi nobeden drug bi se ne bil. Potem sem ga zopet pustil, a na to popil samo 25 kapljic, potem zopet nič, in tako je šlo dalje.“ Nesrečnik je naposled zmagal svojo slabost in se je povrnil k navadnemu življenju. „Stavil sem zmago,“ je pisal potem, „ali ne mislite, da so se s tem moje muke dokončale. Štirje meseci so prešli, a jaz sem bil še vedno grozno razdražen. Ni me hotel pustiti ne trepet, ne tolčenje srca, ne nesrečna raztresenost. Jaz sem bil mučenik, kateremu ni moglo pomoči nobeno sredstvo današnjega zdravilstva.“ Grozen je ta nauk, ki nam ga ponujata ta dva izgleda, a vendar se ne morejo otresti te strasti neštete tisočine ljudi v Aziji.

Tudi v Evropi gledajo ljudje dosta pogosto za opijem. V Angleški je bilo mnogo ljudi, kateri brez opija niso mogli živeti. Bilo je odličnih ljudi, kateri so se opiju privadili, ko so zdravili trebušne bolezni, a bilo je tudi kukavnih delavcev po velikih mestih, kateri so hoteli z opijem pozabiti glad in nadloge. Često se je pokazalo, da je opij mej preprostim svetom dobro poznan. Dogodilo se je, da je jedno delavsko dete umrlo, ker mu je mati dala kosec opija, in ko so začeli to reč preiskavati, prišli so na sled, da cela obitelj opij jemlje in od svojega malega zaslužka vsak teden čez dva gold. za opij izdaje. V tvorniških krajih, kjer matere izročajo svojo dečo drugim na pažajo, da morejo same v tvornici delati, pogosto se je dogajalo, da so brezdušni čuvarji dajali deci opij, da je bila mirna in da je spala. Službeno se je pokazalo, da je v tvorniškem mestu Prestonu bilo 1843. l. čez 1600 obitelji, kjer so opij deci dajali. Zato je pa tudi deca strašno mrla. Srce človeka zboli, kedar vidi tako nesrečno dete. Detetu od opija oslabi in se omehča mozeg, in napadajo je razne bolečine. Dete otopi, strašno shujša, samo trebuh mu ostane napet. Ono vedno dremlje, ni nikdar lačno in ne kriči, a kedar mu glava oteče, potem umerje. Prav je,

da se dandanes po evropskih državah ne sme opij prodajati razen z dovoljenjem zdravnikovim. Kultura sama ne bi tudi naobraženega Evropeca mogla vedno obvarovati te grozne nesreče. Tu mora tudi državna oblast pomagati.

(Dalje prihodnjič.)

Narodno-gospodarske reči.

Od kod preti nevarnost posestnikom.

Novodobni socijalno-gospodarski sistem in pa prekmorska konkurenca pretita popolnoma uničiti posestnike ne samo pri nas, marveč po vsej Evropi.

Konkurenca, ki nam jo delajo kmetijski pridelki iz Amerike, Azije in Avstralije vsled jako nizkih prevoznih cen, je uže tolika, da se naš mali posestnik zaman bori proti njej. Zemlja po teh deželah je še neizsesana, zato jako rodovitna, in obdelovanje njeno prizadeva ondodnim poljedelcem jako malo stroškov, pri nas pa je vse ravno nasprotno. Vsled te konkurence so se znižale v zadnjih letih cene poljedelskim pridelkom za polovico, delavci se morajo pri nas pa še enkrat tako drago plačevati nego dosihdob, ker je mnogo delavcev popustilo težko kmečko delo na deželi ter šlo v mesta in v tovarne. Tukaj pa množe one vrste nezadovoljnežev, ki delajo uže delj časa resno preglavico raznim evropskim državam. Vsled tega so zabredli naši posestniki tako globoko v dolgove, da ni skoraj upanja, da bi se kedaj izkopal iz njih. Nekateri mislijo, da je skrajni čas, da bi se omejila prekmorska konkurenca ter uvedla visoka carina za žito, ki se uvažava v Evropo. Oni zavračajo pomisleke, da bi se godila na ta način krivica drugim stanovom, ker bi nastala kruhu draginja, ter menijo, da bi morale prevzeti države ali dežele prodajo kruha in mesa v svojo režijo, ali pa določiti cene kruhu in mesu vsaj po mestih. Mi vse to danes le omenjamo ter konstatujemo, da se bode moralo nekaj storiti za poljedelca, oziroma posestnika, ker je ta stan neovržno glavni steber vsaki državi.

Do sedaj so si pomagali posestniki pri nas z živinorejo, ali tudi v tem oziru bode sčasoma uničila konkurenca iz Amerike in Avstralije ne samo naših, ampak sploh posestnike v Evropi. Do zdaj se je le redkokedaj izvažala živina iz prekmorskih dežel. Odkar se je pa začel hud konkurenčni boj med parobrodskimi društvi ter je prevozna cena postala tako nizka, začeli so premišljevati tam v Ameriki, ali bi ne mogli žive pitane živine pošiljati v Evropo. Da ne bi po potu shujšala, trebalo bi skrbeti s posebnimi uredbami na parobrodih. In kar so mislili, zvršili so tudi ti špekulantje. Pred nekoliko tedni priplul je v Hamburg iz New-Yorka prvi parobrod z lepo pitano, živo govejo živino. Živina je bila tako lepa, da se je še draže prodala nego evropska. To je pa podjetnike tako ohrabilo, da so brzojavno zagotovili, da bodo odslej pošiljali vsak teden tako živino.